

5. Hygiëne en biologische agentia

Het hygiënebeleid kan omschreven worden als alle maatregelen die erop gericht zijn om de infectiedruk (kans op een infectie) op de kinderboerderij zo laag mogelijk te houden. Hygiënische maatregelen hebben enerzijds betrekking op de bedrijfsvoering van de kinderboerderij, zoals het aankoopbeleid, huisvesting van de dieren, reinigen en ontsmetten, enz. Anderzijds moeten de bezoekers op de hoogte gebracht worden van eventuele risico's en de hygiëneregels waaraan zij zich moeten houden.

Kinderboerderijen in Nederland hebben over het algemeen weinig grondoppervlak tot hun beschikking met hierop een grote collectie dieren. De dierdichtheid is vaak groot met als gevolg een hoge infectiedruk. Het doel van het hygiënebeleid is het verbeteren van het hygiënemanagement op de kinderboerderij en hierdoor het risico dat medewerkers en bezoekers een infectie oplopen zo laag mogelijk te maken.

Jaarlijks bezoeken ongeveer 15-20 miljoen bezoekers de kinderboerderijen in Nederland, met een harde kern van een miljoen mensen. Tweederde van deze bezoekers behoren tot de klassieke risicogroepen (jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand). Omdat juist deze risicogroepen het grootste deel van de bezoekers van kinderboerderijen uitmaken, is het verlagen van de infectiedruk op de kinderboerderijen door een goed hygiënemanagement van extra groot belang.

Een goed hygiënebeleid is zeer belangrijk om de risico's op biologische agentia (zie bijlage 23) te minimaliseren. In dit hoofdstuk wordt daarom ook aandacht geschonken aan biologische agentia.

§ 5.1 Inventarisatie

1. Heeft de kinderboerderij de (mogelijk) aanwezige zoönosen geïnventariseerd en gedocumenteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Artikel 4.85 en 4.86

Toelichting

Zoönosen zijn ziektes die van dier op mens kunnen overgaan. Door het in kaart brengen van mogelijk aanwezige zoönosen op de kinderboerderij en welke ziekten men erdoor kan oplopen, kan schade aan de gezondheid, veiligheid en welzijn van werknemers en bezoekers zoveel mogelijk voorkomen worden.

Een inventarisatie is verplicht voor biologische agentia met classificatie 2 of hoger (bacteriën (waaronder Legionella), virussen, parasieten, schimmels, gisten en genetisch gemodificeerde dieren). Hieronder vallen alle agentia, behalve die waarvan het onwaarschijnlijk is dat het bij de mens ziekte kan veroorzaken (zie bijlage 24). In deze inventarisatie dient te worden opgenomen:

- Welke zoönosen mogelijk kunnen voorkomen op de kinderboerderij en welke ziekten men erdoor kan oplopen;
- Welke allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen kunnen voorkomen.

Het dient de voorkeur de inventarisatie van zoönosen per diercategorie in kaart te brengen. Op de website van het RIVM (www.ziekdoordier.nl → Zoönosen op een rij) is specifieke informatie opgenomen over zoönosen per diercategorie (zie tevens bijlage 24).

Met bijvoorbeeld de komst van nieuwe dieren kunnen ook nieuwe zoönosen voor komen op de kinderboerderij. Daarom dient de inventarisatie regelmatig geactualiseerd worden. Uitgebreide informatie over biologische agentia m.b.t. kinderboerderijen is te vinden in de 'code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' en op de website van Kennissysteem Infectieziekten en arbeid (www.kiza.nl → werksituaties → diercontacten → kinderboerderijen, en www.kiza.nl → Beroepen → Dierenwerkers).

Bron Concept Branche Risico-Inventarisatie en Evaluatie Kinderboerderijen
Boyd R. Berends (2006)
Stichting KinderBoerderijen Nederland in samenwerking met faculteit Diergeneeskunde
Universiteit Utrecht

Minimumeisen

- Inventarisatie zoönosen, allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen
- De inventarisatie wordt periodiek geactualiseerd

Toetsing

Documenten:

- Inventarisatie zoönosen, allergenen en overige overlast veroorzakende micro-organismen

2. Heeft de kinderboerderij de verschillende besmettingswegen in kaart gebracht en gedocumenteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne.

Toelichting

Op de kinderboerderij zijn verschillende besmettingswegen aanwezig. De kinderboerderij dient in kaart te brengen welke mogelijke besmettingswegen aanwezig zijn, zodat schade aan de gezondheid, veiligheid en welzijn van werknemers en bezoekers zoveel mogelijk voorkomen kunnen worden.

Dieren kunnen ziektekiemen bij zich dragen zonder dat ze er zelf ziek van zijn. Dus gezond ogende dieren kunnen ziektekiemen uitscheiden die bij de mens (ernstige) ziekteverschijnselen kunnen veroorzaken. Blootstelling van de mens aan deze ziektekiemen kan plaatsvinden via direct of indirect contact met dieren. Dit wil zeggen door het aaien/knuffelen van de dieren, tijdens het verzorgen van de dieren, door contact met de mest van dieren die op de vacht van het dier zit of op de grond ligt, enz.

Besmetting treedt op de volgende wijzen op (zie bijlage 25):

- Via contact met levende dieren
- Via organen, faeces, urine, braaksel, pus, strooisel, besmet water, modder, besmet dierenvoedsel
- Via bijt- en krabwonden
- Via materialen, zoals sectiemateriaal, knoppen en handels, transportmiddelen
- Via aerosolen (deeltjes die in de lucht zweven), zoals door niezen, tijdens schoonmaakprocedures (drukspuit), centrifugeren
- Via tussengastheren, bijvoorbeeld ratten, teken, muggen en vlermuizen

Met bijvoorbeeld de komst van nieuwe materialen, dieren en dergelijke kunnen ook nieuwe besmettingswegen ontstaan. Daarom dient de inventarisatie regelmatig geactualiseerd worden.

Uitgebreide informatie over (algemene) besmettingswegen is te vinden in de 'code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' en op de website van Kennissysteem Infectieziekten en arbeid (www.kiza.nl) → contact met bronnen).

Bron Concept Branche Risico-Inventarisatie en Evaluatie Kinderboerderijen
Boyd R. Berends (2006)
Stichting KinderBoerderijen Nederland in samenwerking met faculteit Diergeneeskunde
Universiteit Utrecht

Minimumeisen

- Inventarisatie besmettingswegen
- De inventarisatie wordt periodiek geactualiseerd

Toetsing

Documenten:

- Inventarisatie besmettingswegen

§ 5.2 Personeelsveiligheid

3. Hebben alle medewerkers een aanbod van vaccinatie gehad?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Artikel 4.91

Toelichting

Een RI&E omvat een inventarisatie van de gevaren die zich kunnen voordoen en een evaluatie van de risico's. Als werknemers risico lopen om besmet te raken door blootstelling aan biologische agentia op het werk zijn werkgevers verplicht om hun werknemers te beschermen tegen infectie en dienen ze zo mogelijk vaccinatie aan te bieden. Vaccinatie is een zeer effectieve methode om mensen preventief te beschermen tegen mogelijke infecties. De mogelijkheid tot vaccineren dient al bij het aannemen van nieuw personeel te gebeuren door opname in de huisregels. Iedere medewerker die enige kans heeft op blootstelling heeft recht op vaccinatie, dus ook vrijwilligers. De werknemers dienen op de hoogte te worden gebracht van de voor- en nadelen van vaccinatie en niet-vaccinatie.

De belangrijkste infectieziekten die kunnen voorkomen op de kinderboerderij en waarvoor vaccinaties beschikbaar zijn, zijn Tetanus en Rabiës:

Tetanus

Verwekker: Tetanus is een acute infectieziekte veroorzaakt door *Clostridium tetani*.

Besmettingsweg: De bron van infectie met *C. tetani* is meestal contact met stof, straatvuil of mest van dieren (vooral paardenmest). Sporen of bacteriën komen via een defect in huid of slijmvliezen in het weefsel terecht. Tetanus kan ook optreden bij kleine prikverwondingen zoals die bijvoorbeeld ontstaan tijdens tuinieren. Veel gevallen van tetanus ontstaan juist als gevolg van dergelijke kleine verwondingen omdat mensen met grotere wonden doorgaans tegen tetanus worden ge(re)vaccineerd. Ook een beet van een dier kan leiden tot tetanus.

Vaccinatie: Voor risicogroepen met (beroepsmatig) verhoogde kans op infectie met *C. tetani* zoals bijvoorbeeld dierenartsen, is het advies om elke tien jaar standaard een revaccinatie aan te bieden. Argumenten hiervoor zijn frequente verwonding en intensief contact met besmet materiaal.

Rabiës (hondsdolheid)

Verwekker en besmettingsweg: Voor meer informatie over deze zoönose zie bijlage 24.

Vaccinatie: Nederland heeft een rabiësvrije status. In de Nederlandse situatie is de kans op besmetting bijzonder klein. Alleen werknemers die beroepsmatig werken met het virus dienen te worden gevaccineerd.

Raadpleeg de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (www.GGD.nl) voor meer informatie over vaccinaties. Een werknemer is niet verplicht het aanbod van vaccinatie te accepteren. De SKBN beveelt medewerkers echter aan zich te laten vaccineren waarneer hier aanleiding toe is.

Een aantal vaccinaties kunnen nadelige effecten hebben op de zwangerschap. Dit verschilt per vaccinatie (en geneesmiddel). Vrouwen met een zwangerschapswens dienen daarom op

tijd vóór de zwangerschap vaccinaties te overwegen. De (behandeld) arts / gynaecoloog kan het beste advies geven.

Minimumeisen

- Opname aanbod van vaccinatie in huisregels

Toetsing

Documenten:

- Ondertekende huisregels

4. Wordt aan medewerkers regelmatig voorlichting en instructies gegeven m.b.t. hygiëne en biologische agentia?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenwet:

- Voorlichting en onderricht
Artikel 8

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Artikel 4.102

Toelichting

Volgens de arbowet is de werkgever verplicht ervoor zorg te dragen dat aan de werknemers voorlichting wordt gegeven met betrekking tot de arbeidsomstandigheden. Voorlichting bestaat uit:

1. Kennisoverdracht
2. Instructie
3. Toezicht regelen

In de voorlichting dient aandacht te worden besteed aan:

- De mogelijke gevaren voor de gezondheid die zijn verbonden aan het werken met biologische agentia;
- De te treffen voorzorgsmaatregelen om blootstelling te voorkomen;
- De te nemen actie in geval zich een ongeval voordoet met biologische agentia;
- De bestaande hygiënische voorschriften;
- Het dragen en gebruiken van werkkleding en persoonlijke beschermingsmiddelen.

De voorlichting en de instructies dienen te worden geactualiseerd wanneer gewijzigde omstandigheden hiertoe aanleiding geven, bijvoorbeeld door de aanschaf van een nieuw (soort) dier. Daarnaast dienen medewerkers op de hoogte te zijn van de geldende regels omtrent hygiëne. Daarom dienen deze besproken te worden met de medewerkers. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een informatiebijeenkomst of tijdens het werkoverleg. De kinderboerderij dient er op toe te zien dat regels met betrekking tot hygiëne worden nageleefd. Spreek medewerkers individueel aan wanneer zij de regels niet naleven en wijs hen op de risico's. Bespreek deze gebeurtenissen in het werkoverleg. Tevens dient de werkgever er op toe te zien dat iedereen zijn werk op een juiste en veilige manier uitvoert.

Minimumeisen

- Medewerkers zijn voorgelicht en geïnstrueerd m.b.t. hygiëne en biologische agentia
- Hygiëneregels worden periodiek met de medewerkers besproken
- Toezien op naleving hygiëneregels

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde voorlichting en onderricht
- Verslag informatiebijeenkomst, notulen o.i.d.

5. Zijn de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen in voldoende mate aanwezig en worden die gebruikt?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Artikel 4.87a
- Artikel 8.1 en 8.3

Toelichting

De werkgever dient preventieve maatregelen te treffen indien gevaar voor de veiligheid of de gezondheid van een werknemer aanwezig is of kan ontstaan. Er dienen voldoende beschermingsmiddelen aanwezig te zijn voor het werken met bijvoorbeeld schoonmaakmiddelen, zoals geschikte handschoenen en eventueel een beschermende schort. Mocht de medewerker wondjes of sneetjes aan de handen hebben dan moet men handschoenen dragen, dit om te voorkomen dat ziektekiemen door deze wondjes het lichaam van de medewerker binnendringen.

Tevens dient de werkgever voorlichting te geven over het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen en toe te zien op het juiste gebruik ervan.

Werkkleding

Besmet kleding vormt een risico zeker voor zwangere vrouwen en gevoelige mensen. Alle kleding is echter besmet, denk bijvoorbeeld aan MRSA. Een goede hygiëne is dus van groot belang. Dit houdt in:

- Alle werknemers dienen werkkleding ter beschikking gesteld te krijgen
- Zo vaak als nodig, maar minstens éénmaal per week, dient schone kleding ter beschikking gesteld te worden
- Vuile werkkleding mag niet mee naar huis worden genomen

Minimumeisen

- Aanwezigheid van voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen
- Op schrift gestelde voorlichting en instructies m.b.t. (het gebruik van) persoonlijke beschermingsmiddelen
- Werknemers krijgen schone werkkleding ter beschikking
- Vuile werkkleding mag niet mee naar huis worden genomen

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde voorlichting en instructies m.b.t. (het gebruik van) persoonlijke beschermingsmiddelen

Feitelijke toetsing:

- Voldoende persoonlijke beschermingsmiddelen
- Werkkleding

6. Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent risicogroepen (personeel) getroffen en omschreven?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenwet:

- Voorlichting en onderricht
Artikel 8

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Artikel 1.42
- Artikel 4.109

Toelichting

De klassieke risicogroepen zijn jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand (zie tevens bijlage 6). Het verlagen van de infectiedruk op de kinderboerderijen door een goed hygiënemanagement is van groot belang. Kwetsbaren hebben kans op verhoogde gevolgen door biologische agentia. Bij de oudere werknemer is er bijvoorbeeld vaak sprake van een specifieke afweer tegen vele organismen, maar is de algemene afweer juist lager.

Belangrijke aandachtspunten voor risicogroepen zijn:

- Laat risicogroepen geen stallen/hokken uitmesten omdat er ziektekiemen zijn die juist voor deze groepen extra gevaar kunnen opleveren.
- Het moet voorkomen worden dat deze groep mensen in aanraking komt met zieke dieren of dieren die verdacht zijn van besmetting met bepaalde soorten agentia.
- Tevens lopen risico groepen een verhoogd risico op besmetting bij de geboorte van dieren en zeker bij aborterende dieren. Hierbij kan bijvoorbeeld geadviseerd worden niet in de dierverblijven te komen en aanraking met (risicovolle) dieren te vermijden.
- Ook moet er aandacht geschonken worden aan seizoensgebonden risico's (bijvoorbeeld het lammer seizoen).
- Het goed en regelmatig handen wassen is bij deze groep van extra groot belang.

Risicogroepen dienen op de hoogte te worden gebracht van de risico's en de maatregelen die getroffen zijn. Tevens dient dit schriftelijk te worden vastgelegd.

Voor informatie behorende bij deze vraag wordt tevens verwezen naar het hoofdstuk 'Arbowetgeving' vraag 9 Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent risicogroepen getroffen en omschreven?

Minimumeisen

- Actuele op schrift gestelde RI&E
- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van risicogroepen
- Waarschuwborden bij risicovolle plaatsen

Toetsing

Documenten:

- RI&E
- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van risicogroepen

Feitelijke toetsing:

- Waarschuwborden

7. Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. personeelsveiligheid?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne.

Toelichting

Persoonlijke hygiëne is zeer belangrijk, zeker op de kinderboerderij. Het is belangrijk dat er voldoende faciliteiten aanwezig zijn voor persoonlijke hygiëne en dat deze is goed functionerende staat verkeren. Omdat dieren ziektekiemen met zich mee kunnen dragen, bijvoorbeeld in mestdeeltjes die aan de vacht kleven is het belangrijk om na het aanraken van dieren altijd de handen te wassen. Ook na het aanraken van voer, drinkwaterbakken, grond / gras en dergelijke is het belangrijk om de handen te wassen. Goede persoonlijke hygiëne houdt in:

- Zorg voor voldoende handenwasgelegenheden met stromend water, zeepdispenser en wegwerphanddoeken (nooit katoenen handdoeken). In verband met hygiëne wordt het aanbevolen om papieren handdoeken te verstrekken en no touch kranen te gebruiken;
- Maak deze handenwasgelegenheid dagelijks schoon;
- Zorg altijd voor een gevulde zeepdispenser en voldoende handdoekjes;
- Zorg ervoor dat er een wastafel op kinderhoogte aanwezig is;
- Medewerkers moeten goed de handen wassen na contact met dieren of omgeving;
- Altijd wanneer er contact is geweest met dieren of mest moeten de handen gewassen worden voordat er met andere werkzaamheden aangevangen wordt;
- Was voor het eten goed de handen en voordat de kinderboerderij aan het eind van de dag verlaten wordt.

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten:

- Poetsschema

Feitelijke toetsing:

- Wasgelegenheden

8. Heeft de kinderboerderij procedures opgesteld m.b.t. accidenten bij personeel?Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne.

Toelichting

Een goed hygiënebeleid is van belang alsmede het voorkomen van ziektes zoals tetanus en hepatitis. De kinderboerderij dient daarom procedures op te stellen in het geval van ongelukken zoals prikaccidenten, bijtincidenten en intoxicaties (zie bijlage 26).

Leg de maatregelen schriftelijk vast zodat deze geraadpleegd kunnen worden wanneer een bepaald incident zich voordoet. Denk hierbij aan welke acties dienen ondernomen te worden, wie dient er geraadpleegd te worden, wie zorgt er voor de nazorg, etc.? Tevens dienen afspraken met een dienstverlener (bijvoorbeeld huisartsenpost, ziekenhuis) ook voor buiten de gewone werkuren te worden vastgelegd, bijvoorbeeld voor ongevallen in het weekend en (nacht)bevallingen.

Minimumeisen

Op schrift gestelde werkwijze in het geval van accidenten.

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde werkwijze in het geval van accidenten
- Gifwijzer

Feitelijke toetsing:

- EHBO-kistje

§ 5.3 Publieksveiligheid

9. Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent risicogroepen (bezoekers) getroffen en omschreven?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenwet:

- Voorkomen van gevaar voor derden
Artikel 10

Toelichting

Een groot deel van de bezoekers van kinderboerderijen in Nederland behoren tot de klassieke risicogroepen (de zogenaamde YOPI's: Young, Old, Pregnant and Immuno-compromised) (zie bijlage 6). Dit wil zeggen: jonge kinderen, oudere mensen, zwangere vrouwen en mensen met een verminderde weerstand (als gevolg van een ziekte of een bepaald medicijn gebruik). Kwetsbaren hebben kans op verhoogde gevolgen door biologische agentia. Bijvoorbeeld bij de oudere werknemer is er weliswaar vaak sprake van een specifieke afweer tegen vele organismen, maar is de algemene afweer juist lager. Omdat juist deze risicogroepen het grootste deel van de bezoekers van kinderboerderijen uitmaken, is het verlagen van de infectiedruk op de kinderboerderijen door een goed hygiënemanagement van extra groot belang.

In stallen/hokken komen ziektekiemen voor die juist voor deze groepen extra gevaar kunnen opleveren. Het moet voorkomen worden dat deze groep mensen in aanraking komt met zieke dieren of dieren die verdacht zijn van besmetting met bepaalde soorten agentia. Tevens lopen risico groepen een verhoogd risico op besmetting bij de geboorte van dieren en zeker bij aborterende dieren. Het goed en regelmatig handen wassen is bij deze groep van extra groot belang.

Een goede hygiëne is zeker voor zwangere vrouwen van groot belang. Er zijn voor zwangere vrouwen een aantal risico's ten aanzien van o.a. biologische en chemische agentia. Bijvoorbeeld een zwangere kan verhoogd gevoelig zijn om een bepaalde ziekte op te lopen maar nog vaker is er sprake van een gezondheidsbedreiging voor de ongeborene. Het moet voorkomen worden dat deze groep vrouwen in aanraking komt met zieke dieren of dieren die verdacht zijn van besmetting met bepaalde soorten agentia zoals toxoplasmose, brucella en het rubellavirus. Tevens lopen zwangeren een verhoogd risico op besmetting bij de geboorte van dieren en zeker bij aborterende dieren. Het goed en regelmatig handen wassen is bij deze groep van extra groot belang.

Bezoeksters zijn zelf verantwoordelijk, maar moeten zeker op mogelijke risico's geattendeerd worden door de kinderboerderij. Hierbij kan bijvoorbeeld geadviseerd worden niet in de dierverblijven te komen en aanraking met (risicovolle) dieren te vermijden. Ook moet er aandacht geschonken worden aan seizoensgebonden risico's (bijvoorbeeld het lammer seizoen). De voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen dient vastgelegd te worden op schrift. De kinderboerderij dient waarschuwingsborden te plaatsen bij risicovolle plaatsen.

Voor informatie behorende bij deze vraag wordt tevens verwezen naar het hoofdstuk 'Arbowetgeving' vraag 9 Zijn er (preventieve) maatregelen omtrent risicogroepen getroffen en omschreven?

Minimumeisen

- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van risicogroepen
- Waarschuwborden bij risicovolle plaatsen

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van risicogroepen

Feitelijke toetsing:

- Waarschuwborden bij risicovolle plaatsen

10. Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent handenwasfaciliteiten m.b.t. publieksveiligheid?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne.

Toelichting

Persoonlijke hygiëne voor bezoekers is zeer belangrijk. In aanvulling op vraag 7 van dit hoofdstuk gelden de volgende punten voor publiek:

- Plaats de handenwasgelegenheden zoveel mogelijk op de route die mensen lopen van de plek waar ze met dieren in aanraking komen naar de plek van de eetgelegenheid of de uitgang. Ook mensen die niet op de kinderboerderij eten, moeten voor ze de kinderboerderij verlaten de handen goed wassen.
- Hang duidelijk zichtbaar voor bezoekers een bord op met instructies (zie hoofdstuk 'Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren', vraag 13 Wordt er een hygiënebeleid op de kinderboerderij gehanteerd?)

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten:

- Poetsschema

Feitelijke toetsing:

- Informatiebord
- Wasgelegenheden

11. Zijn er preventieve maatregelen getroffen en omschreven omtrent biologische agentia met betrekking tot bezoekers en gasten?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de Arbowetgeving.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenwet:

- Voorkomen van gevaar voor derden
Artikel 10

Toelichting

Bezoekers of gasten kunnen in aanraking komen met biologische agentia door contact met bloed, braaksel, ontlasting, vervuild water en besmet voedsel (zie bijlage 27). Biologische agentia kunnen infecties veroorzaken waaronder zoönosen. De kinderboerderij is verplicht bezoekers en gasten te attenderen op mogelijk contact met biologische agentia. Tevens dient de kinderboerderij (preventieve) maatregelen te treffen.

Op de website van Kennissysteem Infectieziekten en arbeid (KIZA) (www.kiza.nl) → werksituaties → diercontacten → kinderboerderijen) wordt informatie gegeven over biologische agentia op de kinderboerderij.

Ook op de website van Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) (www.ziekdoordier.nl) → De (kinder)boerderij) wordt informatie gegeven over biologische agentia op de kinderboerderij.

In de 'Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland' wordt ingegaan op hygiëne op kinderboerderijen. De code is te verkrijgen via de website van SKBN (www.kinderboerderijen.nl) of via de Voedsel en Waren Autoriteit (www.vwa.nl)

Minimumeisen

- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van bezoekers en gasten
- Waarschuwborden bij risicovolle plaatsen
- Laarzenborstels bij toegang en uitgang van dierenweides
- Handen wasfaciliteiten

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde voorlichting omtrent risico's en (preventieve) maatregelen ten aanzien van bezoekers of gasten

Feitelijke toetsing:

- Waarschuwborden bij risicovolle plaatsen
- Laarzenborstels
- Handen wasfaciliteiten

12. Heeft de kinderboerderij procedures opgesteld m.b.t. accidenten bij publiek?

Doelstelling

De kinderboerderij heeft procedures opgesteld m.b.t. accidenten bij publiek.

Toelichting

Voor informatie behorende bij deze vraag wordt verwezen naar vraag 8 van dit hoofdstuk.

Minimumeisen

Op schrift gestelde werkwijze in het geval van accidenten.

Toetsing

Documenten:

- Op schrift gestelde werkwijze in het geval van accidenten
- Gifwijzer

Feitelijke toetsing:

- EHBO-kistje

§ 5.4 Gebouw, toegang en omgeving

13. Wordt het vuile en schone weg principe op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het vuile en schone weg principe.

Toelichting

Het 'vuile en schone weg' principe is belangrijk voor een goede hygiëne op de kinderboerderij. Het vuile en schone weg principe houdt in dat alles wat het bedrijf op komt 'schoon' is en alles wat het bedrijf af gaat 'vuil' is. Hierbij wordt geprobeerd de aan- en afvoer van dieren, voer en mest apart te houden van de plaatsen waar de bezoekers komen. Het principe is er om overdracht van ziektekiemen over het terrein van de kinderboerderij te voorkomen.

De schone weg kan dezelfde weg zijn als de vuile weg, maar wordt gescheiden door tijd. Ter illustratie: in de ochtend wordt de weg gebruikt voor het voeren van dieren, wegrijden van mest en ontvangen leveranciers. Hierna wordt de weg schoongemaakt en blijft de weg tijdens openingstijden schoon om bezoekers te ontvangen.

Het is belangrijk dat medewerkers, bezoekers en leveranciers op de hoogte zijn van het vuile en schone weg principe, omdat wanneer zij zich hiervan bewust zijn en hiernaar handelen de kans op ziekte insleep verkleind wordt. Looproutes kunnen via borden en plattegronden worden aangegeven. Personeel kan daarnaast op de hoogte gebracht worden via de huisregels van de kinderboerderij.

De volgende eisen worden met betrekking tot het vuile en schone weg principe gesteld:

- Er is een schone weg waar bezoekers over kunnen lopen
- De looproutes van en naar het bedrijfsgebouw zijn dusdanig verhard dat deze deugdelijk gereinigd kunnen worden
- Er dient een schoenen- en laarzenborstel aanwezig te zijn
- De afwatering dient dusdanig te zijn dat er bij regenval geen water de stal of voorruimte in kan lopen
- Het personeel en bezoekers dient op de hoogte te zijn van de getroffen maatregelen

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Feitelijke toetsing:

- Schoenen- en laarzenborstel
- Looproutes van en naar het bedrijfsgebouw zijn verhard
- De afwatering is dusdanig dat er bij regenval geen water de stal of voorruimte in kan lopen
- Borden, en/of
- Plattegrond

14. Wordt er een hygiënebeleid m.b.t. het perceel op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. het perceel.

Toelichting

Het perceel van de kinderboerderij dient schoon en opgeruimd te zijn en een algemene indruk van orde en netheid te maken. Het regelmatig reinigen van de kinderboerderij is van belang om verspreiding van ziektekiemen die onder andere in mest- en voederresten kunnen overleven te voorkomen. Rommel en afval trekken plaagdieren aan, het is daarom belangrijk dat dit steeds goed wordt opgeruimd. Mest (zowel verse / natte als oude / droge mest) is een belangrijke bron voor overdracht van ziektekiemen op andere dieren of mensen, daarom is het van groot belang dat er zo weinig mogelijk contact met mest plaatsvindt.

In bijlage 28 is een toelichting opgenomen over hygiëne op en rond de kinderboerderij.

Minimumeisen

- Dagelijks voordat de kinderboerderij open gaat alle rommel, afval en mest verwijderen in de gebieden waar bezoekers mogen komen
- Schoonmaken van gebruiksvoorwerpen voor het verwijderen van mest
- Voeder(opslag) voldoet aan de gestelde eisen (zie bijlage 28)
- Er zijn voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken aanwezig

Toetsing

Documenten:

- Poetsschema's (geparafeerd)
- Controlelijsten

Feitelijke toetsing:

- De kinderboerderij is schoon en opgeruimd
- De drink- en voerbakken zijn schoon en vrij van mest en buiten het bereik van bezoekers geplaatst
- De houdbaarheidsdatum van voer is niet verstreken
- Voeders liggen droog en zijn vrij van aanwijzingen van schimmels
- De voedercontainer(s) is / zijn herkenbaar en staat / staan op een verharde ondergrond
- Voldoende en duidelijk aangegeven afvalbakken

15. Wordt er een hygiënebeleid m.b.t. ziekte uitbraak op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. uitbraak van ziektes.

Toelichting

Als het vermoeden bestaat dat een dier mogelijk geïnfecteerd is met een pathogeen dienen maatregelen getroffen te worden (zie bijlage 29). Om verspreiding van ziektekiemen tegen te gaan dienen besmette materialen en werkoppervlakken gedesinfecteerd of gesteriliseerd te worden. Er dient een goed desinfectiemiddel bij de hand te zijn voor de ontsmetting van de huid en de gebruikte werkoppervlakken (aanrechtblad, wasbakken, wc's). De contactgegevens van externe hulpverleners (zoals dierenarts, huisarts, bedrijfsarts, arbodienst) dienen overzichtelijk weergegeven te zijn zodat deze in geval van nood snel geraadpleegd kunnen worden. Werknemers dienen op de hoogte te zijn van de voorschriften, bijvoorbeeld door bespreking van de maatregelen in het werkoverleg.

Specifieke handelingen m.b.t. uitbraken van (besmettelijke) dierziekten in Nederland of de Europese Unie, zoals BSE, vogelpest en blauwtong worden vastgesteld en aangegeven door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) of zijn, wanneer er een dergelijke uitbraak plaatsvindt, te vinden op de website van de SKBN.

Minimumeisen

- Verdachte dieren dienen in quarantaine te worden gezet
- Besmette materialen worden gedesinfecteerd of gesteriliseerd
- De besmetting wordt duidelijk kenbaar gemaakt op de kinderboerderij
- Contactenlijst externe hulpverleners
- De werknemers moeten op de hoogte zijn van de maatregelen

Toetsing

Documenten:

- Contactenlijst externe hulpverleners

Feitelijke toetsing:

- Quarantaine mogelijkheden
- Waarschuwbord
- Desinfectiemiddel

16. Wordt het gebouw goed onderhouden en schoongemaakt?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent onderhoud en schoonmaak.

Relevante artikelen uit de wet

Arbeidsomstandighedenbesluit:

- Hoofdstuk 3 Inrichting arbeidsplaatsen
Artikel 3.2

Toelichting

Een schone en opgeruimde werkomgeving is een voorwaarde voor een veilig en kwalitatief hoogstaande dienstverlening. Met betrekking tot onderhoud en schoonmaak van het gebouw worden de volgende eisen gesteld:

- Niet alleen voor een aantrekkelijk aanzicht maar ook voor de veiligheid dient het gebouw goed onderhouden te worden. Er is bijvoorbeeld geen bladerende verf aan de muren en plafonds, er is goed hang- en sluitwerk aanwezig, etc.;
- De vloeren zijn niet glad en goed reinigbaar;
- Regelmatige reiniging van bedrijfsruimten is noodzakelijk voor een goede hygiëne en werkomgeving op de kinderboerderij. Tevens worden de volgende aanbevelingen gegeven:
 - Gebruik geen bezems (niet vegen);
 - Gebruik een goed filter op de stofzuiger (bijvoorbeeld HEPA kwaliteit);
 - Gebruik geen hogedrukreiniger (verspreiding van legionella en stof);
 - Gebruik geen perslucht.
- Het interieur dient goed te worden schoongemaakt;
- Werknemers dienen geen gevaar te lopen tijdens het reinigen en schoonmaken, denk bijvoorbeeld aan het schoonmaken van ramen (valgevaar);
- De elektrische- gas- en watervoorzieningen dienen in orde te zijn en (periodiek) te worden onderhouden door een deskundige.

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten

- Poetsschema (geparafeerd)
- Periodieke keuring en onderhoudscontract deskundige

Feitelijke toetsing:

- Het gebouw is goed onderhouden
- Het interieur is goed schoongemaakt

17. Is er een legionella-analyse verricht?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent legionella.

Relevante artikelen uit de wet

Waterleidingenbesluit:

- Artikel 17k

Toelichting

Stilstaand water is een goed milieu voor het ontstaan van allerlei bacteriën en dergelijke (zoals legionella). Neem daarom de volgende (preventieve) maatregelen:

- Spoel stilstaande leidingen regelmatig door;
- Stel de boiler in op minimaal 60°C;
- Laat koelsystemen regelmatig schoonmaken;
- Bij de aanwezigheid van bevochtigings- en sprinklerinstallaties is een legionella-analyse noodzakelijk;
- Ook bij blootstellingrisico's van risicogroepen (bijv. gehandicapten, kinderen en bejaarden) is een analyse noodzakelijk.

Wanneer aan alle onderstaande voorwaarden wordt voldaan is er geen verhoogd risico voor legionella besmetting:

- Er zijn geen douches of installaties voor vernevelen of sproeien van water waaraan men kan worden blootgesteld;
- Er zijn geen andere tappunten waar waterdamp en/of nevel vrij kan komen (luchtbehandelinginstallaties), grote koelinstallaties, industriële open watersystemen, enz.);
- Er zijn geen specifieke voor Legionellose vatbare groepen (gehandicapten, kinderen, bejaarden, zieken);
- De watertemperatuur van de waterleidingen (ook brandslangen e.d.) komt niet boven 25°C.

Minimumeisen

- Spoel stilstaande leidingen regelmatig door
- Stel de boiler in op minimaal 60°C
- Laat koelsystemen regelmatig schoonmaken
- Legionella-analyse van bevochtigings- en sprinklerinstallaties
- Legionella-analyse bij blootstellingrisico's van risicogroepen

Toetsing

Feitelijke toetsing:

- Boiler ingesteld op minimaal 60°C

18. Voldoet de kinderboerderij aan de eisen omtrent hygiëne in de keuken?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiëne in de keuken.

Relevante artikelen uit de wet

Beleidsregels arbeidsomstandighedenwetgeving:

- Beleidsregel 4.6 -6. Voorkomen van verstikking of bedwelming bij toepassing van kooldioxide

Toelichting

Bedrijven met een eigen keuken waar maaltijden worden bereid voor de aanwezigen en bezoekers dienen de wettelijke hygiëneregels te handhaven. Als geen voedselbereiding wordt uitgevoerd maar er is wel sprake van een keuken of pantry waar voedsel klaar wordt gemaakt (brood smeren enz.) is een goede hygiëne ook van belang. Een goede hygiëne houdt in:

- Werkvlakken en tegelwerk in vertrekken waar voedsel wordt bereid dienen in goede staat en gemakkelijk te reinigen te zijn;
- De keuken is schoon en ordelijk;
- De keuken is voldoende geventileerd;
- De natte ruimte is gescheiden van de bereidingsruimte. Bij gebruik van een afspoeldouche en groentedouche moeten deze in een aparte (natte) ruimte zijn geplaatst en niet nabij waar voedsel wordt bereid (bijvoorbeeld in de buurt van heet frituurvet). De natte ruimte moet zijn voorzien van goed gevoegd tegelwerk, antislipvloer en goed werkende afvoer en ventilatie. De ventilatievoud behoort 3 – 4 te zijn. (Alleen van toepassing als er sprake is van een professionele keuken en is niet noodzakelijk voor een "huishoudelijke keuken")

M.b.t. koelinstallaties worden de volgende eisen gesteld:

- Tapinstallaties en leidingen dienen dagelijks te worden gereinigd;
- Via de bierwacht dient de installatie verder te worden gecontroleerd en onderhouden;
- Vatenkelders dienen te zijn voorzien van mechanische afzuiging i.v.m. CO2 ontwikkeling;
- Er dient een onderhoudscontract voor de koelinstallatie te zijn;
- Aanwezigheid van de bij de koelinstallatie behorende gebruiksaanwijzing;
- Ruimtes waar CO2 flessen staan dienen mechanisch te worden geventileerd ter voorkoming van verstikking of bedwelming bij toepassen van kooldioxide. Ruimtes groter dan 100m², 4 keer per uur luchtverversing en ruimtes kleiner dan 100m² twee keer per uur;
- Er dient een prestatiecertificaat aanwezig te zijn van de installateur;
- Indien de ruimtes niet voldoende worden geventileerd dient er een gasdetectiesysteem aanwezig te zijn dat permanent het CO2 gehalte in de lucht meet.

Bij het opslaan en bereiden van voedsel voor menselijke consumptie moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Hiervoor wordt verwezen naar de 'Warenwet' vraag 5 Worden eventueel aanwezige koelinstallaties op het bedrijf elke dag op temperatuur gecontroleerd?

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten:

- Poetsschema
- Onderhoudscontract koelinstallatie

Feitelijke toetsing:

- De natte ruimte is gescheiden van de bereidingsruimte
- Vatenkelders zijn voorzien van mechanische afzuiging
- Ruimtes waar CO2 flessen staan dienen mechanisch te worden geventileerd
- Prestatiecertificaat
- Gasdetectiesysteem (indien ruimtes onvoldoende worden geventileerd)

§ 5.5 Dieren

19. Wordt er een beleid omtrent de aanvoer van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. de aanvoer van dieren.

Toelichting

Aankoop / aanvoer van nieuwe dieren is de belangrijkste oorzaak voor de insleep van nieuwe ziektekiemen op de kinderboerderij. Het is belangrijk om goede informatie over de ziektegeschiedenis van de dieren en de herkomst bedrijf in te winnen. Dieren lijken klinisch gezond te zijn, maar kunnen ziektekiemen bij zich dragen en deze uitscheiden. De volgende punten zijn van belang bij de aankoop / aanvoer van nieuwe dieren:

- Aangevoerd rundvee dient van bedrijven te komen waar de laatste drie jaar geen salmonellose uitbraak is geweest;
- Rundvee wordt bij voorkeur aangevoerd van bedrijven met een status 'salmonellose onverdacht' en 'leptospirose vrij';
- De status van een bedrijf is te lezen op de 'Eigen Verklaring' die de herkomst bedrijf bij een rund moet afgeven;
- Runderen die van een bedrijf komen waar huidschimmels problemen geven (ringworm, ringschurft) dienen bij aankomst tegen schimmels te worden behandeld;
- Schapen dienen van bedrijven te komen waar geen ecthyma (zere bekjes) voorkomt;
- Het aankoopbeleid dient erop gericht te zijn om dieren van zo weinig mogelijk verschillende herkomstplaatsen aan te trekken;
- Het is sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal twee, maar liefst zes weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dit kan eventueel ook een afgelegen of elders gelegen weilje zijn. Omdat het dier apart staat, zal afwijkend gedrag sneller opvallen;
- Er mag geen contact zijn tussen deze nieuwe dieren en de al aanwezige dieren of bezoekers;
- De verzorging van deze dieren dient met extra aandacht te geschieden (zie ook vraag 20);
- Bij twijfel over de gezondheidstoestand van een dier, het dier niet tot de kinderboerderij toelaten.

Bron Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland
November 2001
Ministerie VWS: Keuringsdienst van Waren / Directie GZB

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten:

- Documentatie herkomst en ziektegeschiedenis van alle dieren
- Eigen verklaring

20. Beschikt de kinderboerderij over quarantaine mogelijkheden en wordt er een hygiënebeleid omtrent de verzorging van (zieke) dieren in quarantaine op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het hygiënebeleid m.b.t. quarantaine.

Toelichting

Als bij een dier diarree of andere ziekteverschijnselen (bijvoorbeeld hoesten, vieze uitvloeiing uit neus of ogen) gezien worden dan dient het dier in strikte afzondering van andere dieren en mensen te worden gebracht. Het dier moet in een afgesloten weide of stal komen te staan. Dit geldt tevens voor dieren met wonden waar pus uitkomt. De dierenarts moet gewaarschuwd worden om het dier nader te bekijken. Met hem/haar kunnen nadere afspraken gemaakt worden over de behandeling en verzorging van het dier.

Het is sterk aan te raden nieuwe dieren voor een periode van minimaal twee, maar liefst zes weken apart van andere dieren te huisvesten (quarantaine). Dit kan eventueel ook een afgelegen of elders gelegen weide zijn.

De kinderboerderij dient schriftelijk vast te leggen hoe gehandeld dient te worden wanneer dieren afgezonderd moeten worden.

Bij verzorging van zieke dieren naast gezonde dieren dient extra aandacht te worden besteed aan de te volgen weg van de dierverzorgers. Het verdient aanbeveling om de zieke dieren (en dieren in quarantaine) door een aparte verzorger te laten verzorgen. Als dit door een gebrek aan mankracht niet mogelijk is, dient er extra aandacht aan de werkwijze en hygiënemaatregelen worden besteed. De hygiënemaatregelen houden in:

- Eerst moeten de gezonde dieren worden verzorgd;
- Voordat hierna de weide of stal van de zieke dieren wordt betreden dient men van overall en laarzen te wisselen;
- De overall en laarzen die bij de zieke dieren en dieren in quarantaine gebruikt worden dienen apart van de andere overalls en laarzen opgeborgen te worden zodat er via de kleding geen uitwisseling van ziektekiemen mogelijk is;
- Mocht de medewerker wondjes of sneetjes aan de handen hebben dan moet men handschoenen dragen, dit om te voorkomen dat ziektekiemen door deze wondjes het lichaam van de medewerker binnendringen;
- Nadat de zieke dieren verzorgd en gevoederd zijn moet de medewerker de laarzen goed schoonmaken, dit dient uitgevoerd te worden op het moment dat de stal of weide waar de zieke dieren staan verlaten wordt;
- Er mag niet met deze laarzen over het terrein van de kinderboerderij gelopen worden omdat eventueel nog aanklevende mestdeeltjes de ziektekiemen over de kinderboerderij kunnen verspreiden;
- De laarzen kunnen eventueel in een afgesloten plastic zak over de kinderboerderij vervoerd worden;
- Gebruiksvoorwerpen zoals touwen, halsters, emmers en dergelijke die bij zieke dieren gebruikt worden mogen het quarantaine gebied niet verlaten;
- Risicogroepen (zoals zwangere vrouwen) mogen niet in contact komen met (zieke) dieren in quarantaine;
- Bij twijfel dient altijd de dierenarts en/of bedrijfsarts ingeschakeld te worden.

Medewerkers dienen op de hoogte te zijn van de hygiënemaatregelen.

Bron Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland
November 2001
Ministerie VWS: Keuringsdienst van Waren / Directie GZB

Minimumeisen

Voldoen aan bovengenoemde punten.

Toetsing

Documenten:

- Controlelijst
- Op schrift gestelde werkwijze m.b.t. het afzonderen van dieren

Feitelijke toetsing:

- Quarantaine mogelijkheden

21. Wordt er een hygiënebeleid omtrent geboorte en abortus van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent hygiënebeleid m.b.t. geboorte en abortus van dieren.

Toelichting

Omdat er een aantal ziektekiemen zijn die via geboortemateriaal (vruchtvliezen, vruchtwater) worden uitgescheiden dient hier voorzichtig mee omgegaan te worden. Houd rekening met de volgende punten:

- Risicogroepen (zoals zwangere vrouwen) dienen afstand te houden van de geboorte en mogen niet in contact komen met geboortemateriaal;
- Schakel, indien nodig de, dierenarts en/of bedrijfsarts in;
- Bezoekers die de geboorte willen zien moeten op afstand gehouden worden, bijvoorbeeld achter een hek, om direct contact met geboortemateriaal te voorkomen (zie ook vraag 11);
- Dit geboortemateriaal komt bij de geboorte van een dier in de omgeving terecht. Als er bij de geboorte een dierenarts aanwezig is dan dienen zijn/haar aanwijzingen opgevolgd te worden;
- De medewerker die de geboorte begeleidt dient schone laarzen en een verlospak aan te trekken. Dit is een plastic pak dat na afloop goed te reinigen is;
- Na afloop van de geboorte dient het geboortemateriaal hygiënisch opgeruimd te worden, afvoeren in een goed gesloten zak inclusief het stro of andere materialen die met het geboortemateriaal in aanraking zijn geweest;
- Instrumentarium dient na afloop goed gereinigd en ontsmet te worden;
- Mocht er bij een dier een abortus optreden dan is het noodzaak het dier in strikte afzondering te brengen;
- Het abortusmateriaal (afgestoten vrucht, vruchtvliezen, vruchtwater) kan ziektekiemen bevatten, welke mogelijk de oorzaak van de abortus zijn;
- Het abortusmateriaal dient hygiënisch opgeruimd te worden, dit wil zeggen afvoeren in een goed afgesloten zak of emmer (dit geldt ook voor voldragen dode vruchten);
- Zorg ervoor dat andere dieren of mensen niet in aanraking met dit abortusmateriaal komen;
- Reinig en ontsmet na afloop het verlospak, de laarzen en de handen goed;
- Laat het dier in afzondering staan totdat de uitvloeiing verdwenen is;
- Het is verplicht van runderen die aborteren een bloedmonster te laten onderzoeken op afweerstoffen tegen Abortus Bang. Neem hierover contact op met uw dierenarts;
- Geadviseerd wordt verder om sectie te laten verrichten op verworpen vruchten van herkauwers.

Om er zeker van te zijn dat iedere medewerker weet hoe er tijdens een bevalling moet worden gewerkt, is de kinderboerderij in het bezit van een handleiding, '*Hoe te handelen bij bevallingen*'.

In bijlage 30 is extra informatie en een voorbeeld voor de invulling voor de handleiding opgenomen.

Voor informatie behorende bij deze vraag wordt tevens verwezen naar Gezondheids- en Welzijnswet voor dieren, vraag 13

Bron Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland
November 2001
Ministerie VWS: Keuringsdienst van Waren / Directie GZB

Minimumeisen

- Voldoen aan bovengenoemde punten
- De kinderboerderij heeft de handleiding '*Hoe te handelen bij bevallingen*'

Toetsing

Documenten:

- Handleiding, '*Hoe te handelen bij bevallingen*' is aanwezig op de kinderboerderij

22. Wordt er een ziektepreventiebeleid van dieren op de kinderboerderij gehanteerd?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het ziektepreventiebeleid van dieren.

Toelichting

Ziektepreventie heeft als doel de gezondheid van de dieren te handhaven en te verbeteren. Dit betekent niet alleen het voorkomen van ziekte door het wegnemen van de oorzaken die tot ziekten leiden, maar ook het bevorderen dat dieren gezond zijn en blijven.

Hierbij zijn onder andere een goed vaccinatiebeleid (zie bijlage 31) en een goed ontwormingsbeleid van belang.

De kinderboerderij dient een gezondheidskalender voor alle dieren op te stellen.

De gezondheidskalender dient als handig overzicht van gezondheidsprogramma's van de dieren op de kinderboerderij. Activiteiten kunnen zijn: vaccineren, ontwormen, bekappen en indien van toepassing dekken, insemineren etc.

Zo kan iedere medewerker van de kinderboerderij makkelijk bijhouden wanneer welke activiteiten dienen te worden uitgevoerd. Een voorbeeld van een gezondheidskalender is opgenomen in bijlage 31.

Indien medicijnen worden gebruikt dient rekening gehouden te worden met de betreffende wachtermijnen waarop wachtermijnen van toepassing zijn.

Voor een goede diergezondheid is het belangrijk dat externe deskundigen (preventief) regelmatig de kinderboerderij bezoeken. Externe deskundigen zijn o.a.: dierenarts, hoefsmid, inseminator, schapenscheerder etc. Een goede voorbereiding van het bezoek is belangrijk voor een efficiënt verloop. Het is aan te raden vast te leggen op welke wijze contact wordt gelegd met externe deskundigen. Denk hierbij aan de volgende punten

- Waar contactgegevens te vinden zijn
- Wie bevoegd is tot het contacteren
- Wie bevoegd en verantwoordelijk is tot het maken van afspraken
- Etc.

Minimumeisen

- Gezondheidskalender van alle dieren
- Toedienen verplichte vaccinaties
- In acht nemen wachtermijnen medicijnen

Toetsing

Documenten:

- Gezondheidskalender
- Dierenpaspoort

23. Is er een individueel dierdossier aanwezig van alle aanwezige dieren?

Doelstelling

De kinderboerderij voldoet aan de eisen omtrent het individueel dierdossier.

Toelichting

Om alle handelingen rondom dieren overzichtelijk bij te houden, dient van ieder dier op de kinderboerderij een individueel dierdossier aanwezig te zijn. Hierin dient minimaal te worden vermeld:

- Diersoort;
- Identificatie van het dier (chipnummer / tatoeage etc.);
- Geboortedatum;
- Datum en plaats van aankoop / aanschaf van nieuwe dieren;
- Datum en plaats van afvoer (met de reden erbij, bijvoorbeeld ziekte);
- Gezondheidsstatus van het dier, hierbij dient onder andere ziekte en medicijngebruik vermeld te worden.

Indien nodig kunnen medewerkers het logboek raadplegen. Een periodieke controle van de logboeken is belangrijk om te controleren of de logboeken compleet zijn, alle informatie is bijgewerkt etc.

De dierenarts kan tijdens het bezoek het logboek doorlopen. Hij/zij krijgt dan een indruk van de herkomst en gezondheidsstatus van de aanwezige dieren, kan deze beoordelen en eventueel verbeteren.

Minimumeisen

Van alle aanwezige dieren op de kinderboerderij is een actueel individueel dierdossier aanwezig.

Toetsing

Documenten:

- Individueel dierdossier van alle aanwezige dieren